

Sınıf Öğretmenlerinin Öğretimle ilgili İnançları ve (Yanlış) Kavramsallaştırmaları

Yrd. Doç. Dr. Sibel DURU

Pamukkale Üniversitesi

Bireylerin, hızla değişim gösteren küresel dünyaya uyum sağlayabilmeleri, etkili, kaliteli ve demokratik bir toplum içinde yaşam sürebilmeleri çağdaş dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmeleri ile doğru orantılıdır. Eğitim kurumlarının bu yetenek ve becerilerin geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bunun için hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler eğitim programlarını, eğitim kurumlarını bugünün şartlarına, bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlemeye büyük önem vermektedir. Türkiye’ de eğitim ile ilgili 1996 yılından bu yana hem öğretmen eğitimi hem de özellikle ilk ve ortaokul programları üzerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle yeni ilk ve ortaokul programı pilot uygulamalardan sonra 2006 yılında okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu yapılan değişikliklerin altında yatan temel neden geleneksel eğitim anlayışının bugünün dünyasının ihtiyaçlarına cevap verememesidir. Bundan dolayı yapılan tüm değişiklikler öğrenci merkezli, yapılandırmacı perspektife uygun düzenlenmeye çalışılmıştır. Ancak eğitim alanında yapılan herhangi bir yenilikçi değişim öncelikle yeni eğitim yaklaşımlarının farklı alanlarda uygulanabilirliğine ihtiyaç duyar. Bu yeniklerin uygulanabilirliğinde ki en önemli faktörler eğitim materyallerinde yapılan değişiklikler, öğretim yaklaşımları ve inançlardır (Fullan, 1999; Eisenhart, Shrum & Cuthbert, 1988). Öğretmenler ise yeni materyallerin kullanıcıları ve öğretim yaklaşımlarının uygulayıcıları olarak sınıf içerisinde, okulda ve toplumda değişim yaratabilecek anahtar kişilerdir (Prawat, 1992). Ancak Prawat’ın (1992) belirttiği gibi, öğretmenler aynı zamanda sahip oldukları ve genellikle geleneksel eğitim anlayışıyla tutarlı olan eğitimle ilgili inançları yüzünden eğitim alanında yapılan yeniliklerin önündeki en büyük engel de olabilir. Çünkü öğretmenlerin sahip oldukları eğitim inançları onların uygulamalarını ve eğitimle ilgili verdikleri kararları da etkilemektedir (Pajares, 1992; Prawat, 1992; Michael ve Katerina, 2009) . İnanç sisteminin karmaşıklığından dolayı her ne kadar inancı tanımlamak güç olsa da, Pajares (1992) inancı “ bireyin bir önermenin doğruluğu ya da yanlışlığı hakkındaki yargısı; insanın söylediği, söylemek istediği ya da yaptıklarının kolektif bir anlayışından anlaşılabilen bir yargı” (s. 316) olarak tanımlamaktadır. Bundan dolayı öğretmen inançlarını öğretmenlerin öğrenme, öğretme, öğretmen ve öğrencilerin rolü, sınıfı yönetimi ve eğitim programları gibi eğitimle ilgili yargıları, düşünceleri, kavramsallaştırmaları ve kişisel bilgileri olarak tanımlayabiliriz (Chan, 1999). Yapılan araştırmalar geleneksel ve öğrenci merkezli öğretmenlerin eğitimle ilgili inançları ve sınıf içindeki uygulamaları arasında oldukça önemli farklılıklar olduğunu da göstermiştir (Fang, 1996; Capraro, 2000; Rawitz, Becker & Wong, 2000). Bundan dolayı yeni programın uygulanabilirliği ve programı uygulamada var olan sorunların tespit edilmesinde öğretmenlerin eğitimle ilgili inançlarını daha yakından incelemek oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin eğitimle ilgili var olan inançlarını araştırmak sadece yeni eğitim programlarının uygulanabilirliği hakkında bize bilgi vermekle kalmayacak, eğitim ile ilgili yeni yapılacak çalışmalara da yol gösterici olacaktır. Bu çalışmanın amacı “öğretmen” metaforundan yararlanarak, ilkökul öğretmenlerinin var olan öğretim ile ilgili inançlarını araştırmaktır. Bir başka deyişle bu araştırma “öğretmen” metaforundan yararlanarak öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine, öğretmen ve öğrenci rolüne yükledikleri anlamları ortaya çıkararak öğretmenlerin varsa özellikle “Öğrenci merkezli eğitim anlayışı ile ilgili yanlış kavramsallaştırmalarını araştırmaktır. Bu araştırmaya 2013-2014 eğitim öğretim yılında 44 kadın, 42 erkek olmak üzere ilkökullarda görev yapan 86 sınıf öğretmeni katılmıştır (araştırma veri toplama süreci devam etmektedir). Çalışmanın temel amacının bütüncül bir yaklaşımla aydınlatılabilmesi için, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, Sınıf öğretmenlerinin öğretmen ve öğrencilerin rollerine ilişkin inançlarını açığa çıkarmada, adayların

bu rollere ilişkin kullandıkları “metaforlar” dan yararlanılmıştır. Araştırma verileri demografik içerikli soruları da kapsayan açık uçlu dört sorudan oluşan anket formuyla toplanmıştır. Öğretmenlerden öğretmeni tanımlayacak bir metafor üretmeleri, bu metafora dayalı olarak öğretmen ve öğrenci rollerini açıklamaları ve ürettikleri metaforun öğretmen yada öğrenci merkezli eğitim anlayışlarından hangisini daha çok temsil ettiğini gerekçeleriyle birlikte açıklamaları istenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, tümevarımcı analiz yöntemine bağlı olarak kodlamaya dayalı içerik analizi kullanılmıştır. Verilerin ön analizi için araştırmacı verileri farklı zamanlarda üç kez kodlamıştır. Verilerin toplama aşaması tamamlandığında veriler konuya hakim en az 3 farklı öğretim üyesine birbirlerinden bağımsız olarak kodlatılacaktır. Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin “öğretmen”e ilişkin oldukça farklı metaforlar ürettikleri gözlemlenmiştir. Üretilen 62 metafor içinde en sık kullanılanları; güneş (5), anne ve baba (4), rehber (4) ve ışık (4) metaforlarıdır. Ön analiz sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin 49’u (% 57) öğretmen merkezli, 16’sı (% 18,6) öğrenci merkezli ve 21 ‘i (% 24,4) hem öğretmen hem öğrenci merkezli inançlara sahiptirler. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin % 26.7’sinin (N=23) ürettikleri metaforların öğretmen merkezli perspektifi yansıttığını, % 57’inin (N= 49) metaforlarının öğrenci merkezli anlayışı yansıttığını ve % 15,1’inin (N=13) metaforlarının hem öğretmen hem de öğrenci merkezli anlayışı yansıttığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Çelişkili 49 cevaptan yola çıkılarak yapılan analizler, öğretmenlerin öğretmen merkezli anlayışla ilgili yanlış kavramlaştırmalarının olmadığını, ancak öğrenci merkezli anlayışla ilgili bazı yanlış kavramlaştırmalara sahip olduklarını göstermiştir. En çok yanlış kavramlaştırmaların “Rehber” kavramı ile ilgili olduğu gözlemlenmiştir. “Rehber” kavramı ilkökul öğretmenleri tarafından, öğrenmeye ve öğrenci gelişimine yardımcıdan ziyade; yol gösteren, yön veren anlamında kavramlaştırılmıştır. Benzer şekilde “aktif öğrenme” ile ilgili de yanlış kavramlaştırmalar gözlemlenmiştir. Öğretmenler, sınıf içerisinde verme-alma ilişkisinde, öğretmenin öğrencilere sorumluluklar vererek aktifleştirdiğini ve böylece öğrencilerin bilgiyi aktif bir şekilde yapılandırdıklarını düşünmektedirler. Ayrıca, etkili öğrenme çevresi oluşturmayla ilgili bazı temel uygulamalar öğretmenler tarafından öğrenci merkezli anlayışla ilişkilendirmiştir. Örneğin, öğrencilerin gelişimini destekleme, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına odaklanma, bireysel farklılıklar, iletişim kurma ve güvenli öğrenme ortamı oluşturma gibi. Bu özellikler kuramsal olarak öğrenci merkezli anlayışı yansıtmalarına rağmen, öğretmenlerin bu noktalara vurgu yapmalarında; öğrencilerin anlamı zihinlerinde yapılandırmalarında öğretmenin uygun öğrenme çevresi oluşturmasından ziyade; öğrenciye bilgiyi daha etkili verme, öğrenciyi daha rahat şekillendirmede öğrenme çevresini araç olarak kullanılmasının gerektiği düşüncesi yattığı gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

Capraro, M.M. (2001). Defining constructivism: Its influence on the problem solving skills of students. Paper presented at the Annual Meeting of the Southwest Educational Research Association (New Orleans).

Chan, J. K. S. (1999). Student teachers’ beliefs. What have they brought to the initial teacher training. (ERIC Document Reproduction Service No. ED435607).

Eisenhart, M. A., Shrum, J. L., Harding, J. R., & Cuthbert, A. M. (1988). Teacher beliefs: Definitions, findings, and directions. *Educational Policy*, 2(1), 51-69.

Fang, Z. (1996). A review of research on teacher beliefs and practices. *Educational Research*, 38(1), 47-65.

Fullan, M. (1999). *The new meaning of educational Change* (3rd ed.). New York: Teacher College.

Michael, K., & Katerina, M. (2009). Exploring Greek teachers' beliefs using metaphors. *Australian Journal of Teacher Education*, 34, 64- 83.

Pajares, M. F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct. *Review of Educational Research*, 62(3), 307-332.

Prawat, R.S. (1992). Teachers' beliefs about teaching and learning. A constructivist perspective. *American Journal of Education*, 100, 354-395.

Ravits, J., Becker, H. J. & Wong, Y (2000). Constructivist-compatible beliefs and practices among U.S. teachers. *Teaching, Learning, and Computing: 1998 National Survey Report #4*.